

YENİ TÜRKİSTAN DERGİSİ

Orhan ÇİNAR*

Öz

Yeni Türkistan dergisi, Türkistanlı muhacirlerin Türkiye'de çıkardığı ilk ve uzun ömürlü dergidir. Bu dergide, Türkistan dışındaki aydınların lider kadrosu yer almaktaydı. Dergi aynı zamanda daha sonra adı Türkistan Milli Birliği olan bir örgütün yayın organıydı. Bu nedenle *Yeni Türkistan* dergisi, Türkiye'deki Türkistanlıların faaliyetlerini anlamak, onların asli vatanlarındaki gelişmeleri bilmek açısından son derece önem arz etmektedir. Zira, Sovyetlerin ilk dönemlerinde çeşitli kısıtlamalar başlamıştı ve Türkistan hakkında Rus basını gerçeği yansıtmamaktaydı. Bu cepheyi de anlayabilmek için *Yeni Türkistan*'da yazılan makaleler, yorumlar ve değerlendirmeler çok önemlidir. Dolayısıyla bu çalışmanın ana görevi, *Yeni Türkistan* dergisini incelemek suretiyle, Türkiye'de bulunan Türkistanlıların verdikleri mücadeleyi ve onların Orta Asya'ya bakışını ortaya koymaktır. Böylece Bolşevik yönetiminin ilk yıllarında muhaceretteki Türkistanlıların durumu, bağımsızlık mücadeleleri ve Sovyet rejimi karşısındaki tepkileri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Yeni Türkistan*, Osman Kocaoğlu, Sovyet Dönemi, Türkistan...

NEW JOURNAL OF TURKESTAN

Abstract

New Turkestan magazine is the first and longest life magazine which published in Turkey by emigrant of Turkestan. The magazine was also publication of an organization which would be named as Turkestan National Unity. So *The New Turkestan* magazine is so important to see minds and works of Turkestan emigrant in Turkey. But kinds of restriction started in Russia and Russian press was not giving the true about Turkestan. By this way the magazine so important to realize the true. So the main mission of this work is to study on this the magazine and to see their struggle. By this way the attraction to the Bolsevic direction will be realized.

Keywords: New Turkistan, Osman Kocaoğlu, Soviet Period, Turkistan...

*Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, nahroranic_05@hotmail.com

Giriş

Türkistan'da Sovyet yönetiminin kurulmasından sonra Türkistanlı siyasi kadroların ve aydınların bir kısmı, 1924 yılından itibaren Türkiye'ye gelmeye başlamışlardır (Özcan 2000: 56). Türkiye'ye doğrudan gelenler arasında eski Buhara Cumhurbaşkanı Osman Kocaoğlu da bulunuyordu. Berlin ve Paris üzerinden gelenler arasında ise o sıralarda Orta Asya Müslümanları Milli Avami Cemiyetleri İttihadı başkanı olan Zeki Velidi Togan ve eski Hokand Muhtariyeti Reisi Mustafa Çokayoğlu vardı. Zeki Velidi Togan ve Mustafa Çokayoğlu'nun girişimleriyle 1924 yılında kurulan Orta Asya Milli Avami Cemiyetleri İttihadı'nın ismi, Sovyetlerin Türkistan'ı parçalama siyasetlerine karşı değiştirilerek Türkistan Azadlık Cemiyeti olmuştur. Berlin'de kurulan cemiyet, Avrupa'daki Türkistanlıların sayısının azlığı nedeniyle merkezini 1927'de Türkiye'ye taşımıştır. Daha sonra *Azadlık* sözcüğünün Türkiye Türkçesi'nde kullanılmıyor olması nedeniyle cemiyetin adı Türkistan Milli Birliği olarak değiştirilmiştir. Birliğin başına Zeki Velidi Togan, Avrupa temsilciliğine ise Mustafa Çokayoğlu getirilmiştir (Togan 1981: 484). Bu örgüt *Yeni Türkistan* dergisini başlatacaktır.

1. Derginin Yayın Politikası ve Biçimsel Özellikleri

Yeni Türkistan dergisi, Türkistan Milli Birliği'nin yayın organıdır (Kara 2002: 313). Başyazılar genel olarak dergi yönetiminin ortak çalışmasıyla hazırlanmıştır. Yazılarda, Türkiye ile ilgili güncel konulara uzak durmadan daha çok Türkiye dışında yaşayan, kendi milli bütünlüğünü ve milli sınırlarını oluşturmak isteyen muhacir Türklere yönelik sorunlara değinilmiştir. Türkistan'da ve diğer bölgelerde yaşayan Türklerin düşüncelerini, isteklerini ikinci anavatan olarak gördükleri Türkiye Cumhuriyeti'ndeki kardeşleriyle paylaşmak istemişlerdir. Bu makaleler çoğunlukla Sovyet politikalarının eleştirildiği siyasi içerikli yazılardır. Derginin son sayfalarına doğru Türkistan, Kafkasya, Kırım, Rusya ve Türkiye'den güncel haberler verilmiştir. Bu durum derginin tek bir nokta üzerinde yoğunlaşmadığını göstermektedir. Türkistan dışındaki Türklerin yaşayışını, eğitim ve sağlık sorunları, kültür ve tarih gibi konularla da ilgilenmiştir. Derginin adının *Yeni Türkistan* olarak konulmasındaki amaç, Rusya'da yasaklanan *Türkistan* kelimesinin tüm Orta Asya'yı kapsayan bir isim olmasıdır. *Yeni* kelimesiyle de, milli bağımsızlık sonrası kurulacak olan *Türkistan* kastedilmiştir (*Yeni Türkistan* 1927: 1-2).

Yeni Türkistan'ın diliyle ilgili, ilk makalede Türkiye Türkçesi ve Türkistan lehçesi olacağı söylenmişse de buna uyulmadığı anlaşılmaktadır (*Yeni Türkistan* 1927: 1). Dergi neredeyse tamamen Türkiye Türkçesi'nde çıkmış, yazılanların bütünlüğüne bakıldığında Türkistan lehçesiyle yazılanlar çok az bir yer tutmuştur. Bu arada dergi "Türkistan Şivesi" tabirini kullanmıştır ancak bundan kasıt Özbekistan Türkçesi olmalıdır. Çünkü yazılardan bu anlaşılmaktadır. Ama, derginin "şive" tabirini kullanması yine de rastlantı olmasa gerek. Dergi yönetimi, Türkiye Türkleriyle Türkistanlılar arasındaki farkları azaltma, ya da öyle görme eğilimindeydiler. Dergideki yazıların genel yaklaşımı bunu açıkça göstermektedir. Derginin ilk 16 sayısı Arap harfleriyle yazılarak yayımlanmıştır. Türkiye'de Latin harflerine geçişle birlikte Ocak 1929 tarihinden itibaren dergi, Latin alfabesiyle çıkmaya başlamıştır.

Yeni Türkistan'ın ilk sayısından 28. sayıya kadar, derginin imtiyaz sahibi Osman Kocaoğlu, sorumlu müdürü Mehmet Kâzım'dır. 28. sayıda derginin imtiyaz sahibi olarak Nasir [Hekimzade] karşımıza çıkmaktadır. 29. sayıdan son sayı olan 39. sayıya kadar sorumlu müdür Mecdeddin Ahmet [Delil] olmuştur. 39. sayıda hem imtiyaz sahibi hem de sorumlu müdürlük görevlerinde Mecdeddin Ahmet [Delil]'i tek başına görüyoruz.

17. sayıya kadar (Ocak 1929) Osmanlı Türkçesi'nin kullanıldığı dergi, içerik bakımından daha zengin, hacim bakımından daha geniştir. Ancak Latin alfabesine geçilmesi, dergiyi hem içerik hem de hacim bakımından fakirleştirmiştir (Bezanis 1994: 59). Konular daha bir eskinin tekrarı olmuş ve yazı sıkıntısı çekilerek haberlere ağırlık verilmiştir. Aylık olarak yayımlanan derginin bazı sayıları bize göre bu durumdan dolayı daha sık birleştirilerek çıkmıştır.

Derginin kapağında bulunan *Yeni Türkistan* başlığının altında, "Ayda bir çıkar, edebî, ilmî, siyasî, iktisadî mecmuadır" yazısı bulunmaktadır. Bu ibare, derginin içeriğinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Yazıdaki, "ilmi" kelimesi 23. sayıdan itibaren "milli" kelimesine dönüşmüştür. Bu sayıyla beraber derginin ulusçuluk fikriyön plana çıkmıştır. 29. sayıdan itibaren kapaktaki alt başlık tamamen değişerek, "Türkistan Milli İstiklâl Fikrine Çalışan Aylık Mecmua" olarak yazılmıştır. Alt başlığın bu şekilde değişmesi derginin fikri yapısının Türkistan'ın bağımsızlığı yönünde şekillendiğini göstermektedir.

2. Yazar Kadrosu

Dergi yazarlarının büyük bir kısmı Türkistan Milli Birliği üyeleri ve *Yeni Türkistan* idaresinde yer alan kişilerdi. Dergiye baştan sona bakıldığında (Ek 3) Mustafa Çokayoğlu, Abdulvahap Oktay, Osman Kocaoğlu, Abdülkadir İnan, Zeki Velidi Togan, Tahir Çağatay, Mecdeddin Ahmet ve Salih Erinkol gibi kişilerin dergide ön plana çıktıkları görülüyor. Bunların dışında şu isimleri de dergide çalışmalarıyla görüyoruz: Süyergul, Ferganalı, Türkmen, San'an, Çolpan, Mağcan [Cumabay], Turab Bik, Ahmed Naim [Öktem], İlsüyer, Râgıp Hulûsi, Culkunbay [Abdullah Kadiri], Elbek [Yakup], Yügürük, Tozoğlu, Ekrem, Kazanlı, Sürgün, Sencer, Fehmi Lenk, Ahmet Haki, Abdullahzade Tevekkül [Babür], Hacı Şemseddin, Mustafa Şahkuloğlu ve S. B.

Dergide Azerbaycan adına yazı yazan iki kişiyi görmekteyiz. Bunlardan birincisi, B. E. Ağaoğlu, ikincisi Hüseyin Baykara'dır. Kırım'ı temsilen yazıları yayımlananlar arasında Cafer Seydahmed görülmektedir. Ayrıca, Türkiye'den yazı ve şiirleri yayınlananlar arasında Aka Gündüz, Faruk Nafiz, Nihal Atsız ve Adil Hikmet Bey bulunuyordu. Basmacılık faaliyeti içinde yer almış olanlardan yazıları yayınlananlar, Şirmuhammed Beg, Mamur Niyazi, Semerkandlı Hemrahkul, Seyidcan Dâd-hah gibi kişilerdir. Eserlerinden bazı bölümlerinin tercümesi yapılan şahıslar arasında, Albert Le Coq, Burhaneddin Belhî ve Ağabekof yer almıştır.

Mustafa Çokayoğlu, dergi için toplam 20 makale yazmıştır. Derginin ilk makalesini yazan Çokayoğlu, zaman zaman takma isim ve kısaltmalar kullanarak da yazılar yazmıştır. Böyle bir yolu seçmesinde, makalelerinin siyasi içerikli olması ve Sovyetleri ağır bir dille eleştirmesinin etkili olduğunu tahmin etmekteyiz. Mustafa Çokayoğlu takma isim olarak *Sükulu Kayoğlu* adını ve *M.Ç.* kısaltmasını kullanmıştır. Çokayoğlu yazılarında daha çok, Türkistan'daki Sovyet siyaseti ve Türkistan'ın iktisadi durumu üzerinde durmuştur. Sovyetlerin siyasetlerini, bölgeye Rus muhacirlerin getirilmesi ile Türk nüfusunu azaltmak, köylüyü pamuk ekmeye zorlayarak diğer tarım ürünleri açısından Moskova'ya bağlı kılmak olarak göstermiştir. Derginin ilk sayılarından itibaren yazan ve 15 makaleyle dergiye önemli katkı sağlayan ikinci şahıs Osman Kocaoğlu'dur. Abdulvahap Oktay'dır. Oktay, yazılarında çoğunlukla değişik takma isimler kullanmayı tercih etmiştir. Yazarın kullandığı takma isimler

Canay ve *Tuygun* olarak tespit edilmiştir. Bu takma isimler arasında en fazla tercih ettiği *Tuygun* takma adıdır. Abdulvahap Oktay'ın yazıları genel olarak Sovyet politikalarının eleştirildiği siyasi içerikli yazılardır.

Dergiye önemli katkılar sağlayan bir diğer yazar Abdülkadir İnan'dır. Dergide 10 makalesi bulunmaktadır. İlk sayıdan itibaren makalelerini yayımlanan İnan, bazı yazılarında *Fethülkadir Süleyman* ismini kullanmıştır. *F. S.* kısaltmasını genellikle siyasi içerikli yazılarında kullanmıştır. Yazarın makalelerinin genel fikri, Sovyet politikalarının Türkistan'ı istismar ettiği yönündedir. Ortadaki bu durum özellikle Türkistan başlatılan pamuk ekimi siyasetinde kendini göstermiştir. Ona göre, Rusya'da meydana gelen ekonomik bunalım Türkistan halkı tarafından bağımsızlık yolunda giden bir uyanış olarak algılanırsa kurtuluş gerçekleşebilirdi.

Dergi için önemli olan bir diğer yazar, Ahmet Zeki Velidi Togan'dır. 10 adet makalesi bulunan Togan'ın yazıları aralıklarla da olsa ilk sayıdan itibaren yayınlanmaya başlamıştır. Siyasi içerikli makaleler yazmaktan uzak durduğunu anlaşılan yazarın bu durumunu, İstanbul Üniversitesi'nde ders vermesine bağlayabiliriz. Bu nedenle Togan, yazılarını daha çok tarih, kültür ve eser tanıtımı gibi konulardan seçmiştir.

Yeni Türkistan'da 16 adet makalesi yayınlanan Salih Erinkol, yazılarında hiç asıl adını kullanmamıştır. Asıl mesleği askeri doktor olan Erinkol, muhtemelen mesleği gereği kendi ismi yerine *İlter* rumuzunu kullanmıştır. Dergide, Bolşevik politikalarının eleştirildiği siyasi içerikli yazıların çoğu Salih Erinkol'un kaleminden çıkmıştır.

Yeni Türkistan'da çok sayıda yazısı olmamakla birlikte, Türkler açısından bir temsil misyonu taşıyan şahıs, Tahir Çağatay'dır. Yazar makalelerinde tam olarak adını kullanmak yerine, *Çağatay* ve *Yaş Türkistanlı* isimlerini tercih etmiştir. Yazılarında, Alman basınının Türkistan hakkında taşıdığı izlenimleri kaleme almıştır.

Derginin ilk sayısından 29. sayısına kadar sorumlu müdür olan ancak dergiye çok az sayıda yazı ve şiir yazar kişi Mehmet Kâzım'dır. Dergide, 2 makale ve 2 şiiri bulunan Mehmet

Kâzım, yazılarında sadece *Kâzım*'ı veya *M. Kâzım*'ı kullanmayı tercih etmiştir. Makalelerinde Afganistan'da meydana gelen olayların Türkistan'ı da etkileyeceği yönünde iddialarda bulunmuştur. Uzun süre derginin sorumlu müdürlüğünü yürüten, son sayıda hem müdür hem de imtiyaz sahibi gözüken dergi yazarı Mecdeddin Ahmed Delil'dir. Bazı yazılarında sadece *Mecdeddin*, bazılarında ise *Mecdeddin Ahmed*'i kullanmayı seçmiştir.

3. Derginin Kapatılışı

Yeni Türkistan'ın kapatılmasında, Türk-Sovyet ilişkilerinin 1920-1930 yılları arasında büyük bir ivme kazanması doğrudan etkili olmuştur. Sovyetler Birliği dış ticaret komiser yardımcısı Karahan'ın 1929 yılında Türkiye'yi ziyaret etmesi ile Türk-Rus ilişkileri daha hızlı bir yükselişe geçmiştir (Gürün 1991: 118). Bu bağlamda derginin sonunu ve kapatılışını,

dönemin Türk-Sovyet ilişkilerine bağlamakta fayda vardır (Andican: 362). Türk-Sovyet ilişkilerinin giderek yükselmeye başlaması ile Türkiye'de yaşayan muhacir Türklere karşı başlatılan siyasi baskı arasında doğru bir orantıdan bahsetmek mümkün gözükmemektedir.

1930 yılından itibaren TMB'nin çalışma alanı geniş bir sahaya içine almıştır. Böylece muhacerette yaşayan Türkistanlılar arasında, Orta Asya'nın bağımsızlığı için ortak bir görüş oluşmuştur. Bu durum Sovyetleri rahatsız etmiş ve Türkiye'de yürütülen istihbarat ve propaganda çalışmalarına ağırlık verilmiştir (*Yeni Türkistan* 1931: 13-16). Yürütülen bu takip ve propagandalardan sonuç elde edemeyen Sovyet yönetimi, Pantürkizm ve bölücülükle suçladığı Türkiye'deki Türkistanlıların yayın organlarının kapatılması için, Türkiye ile görüşmelere başlamıştır (Andican 2009: 445). Görüşmeler sonucunda Türkiye'deki Türkistanlıların yayın organları olan *Yeni Türkistan*, *Odlu Yurt* ve *Bildiriş* dergileri, Türkiye ile Sovyetler Birliği'nin ilişkilerine zarar verdiği gerekçesiyle 1931 yılında kabul edilen Bakanlar Kurulu kararıyla kapatılmıştır.

4. Yazar Adlarına Göre Dergi Dizini

Abdulvahap Oktay [Canay, Tuygun], "Türkistan'da Müdafaa Haftası," sayı 5-6, Ekim-Kasım 1927, s. 15-17.

_____, "Arkadaşlarıma (şiir)," sayı 19-20, Nisan-Mayıs 1929, s. 10-11.

- _____, "Türkistan'da Milliyetçilik Neden İleri Geliyor?," sayı 24-25, Kasım-Aralık 1929, s. 10-16.
- _____, "Türkistan'da Milliyet Mücadeleleri," sayı 28, Ekim 1930, s. 10-14.
- _____, "Yurduma Doğru (şiir)," sayı 28, Ekim 1930, s. 20-21.
- _____, "Türkistan'da Milliyet Mücadeleleri," sayı 29, Kasım 1930, s. 14-17.
- Abdullahzade Tevekkül [Babür], "Özbekistan Ahvali," sayı 1, Haziran 1927, s. 19-22.
- _____, "Ferhane Mücahitleri," sayı 9, Nisan 1928, s. 10-11.
- _____, "Min ve Başkalar," sayı 19-20, Nisan-Mayıs 1929, s. 10-11.
- Abdullah Kadiri [Cılkıbay], "Komsomol Ahlâkı," sayı 13, Ağustos 1928, s. 7-8.
- _____, "Rusya'da Milli İstiklâl Hareketi ve Beyaz Rus Matbuatı," sayı 19-20, Nisan-Mayıs 1929, s. 8-10.
- Abdülkadir İnan [F. S.], "Kazakistan Ahvali," sayı 1, Haziran 1927, s. 16-18.
- _____, "Mefkûre Kanday Peyda Buladır?," sayı 4, Eylül 1927, s. 11-15.
- _____, "Müderis Avram Galanti Bey: *Arabî Harfler Terakkîmize Mâni Değildir*, İstanbul 1927," sayı 4, Eylül 1927, s. 26-27.
- _____, "Kazak-Kırgız İlinde Mefkûre Mücadeleleri," sayı 5-6, Ekim-Kasım 1927, s. 17-20.
- _____, "Rus Menşeviklerinin Rusya'nın İstikbaline Dair Fikirleri," sayı 9, Nisan 1928, s. 15-17.
- _____, "Yine Pamuk Meselesine Dair," sayı 13, Ağustos 1928, s. 3-5.
- _____, "916 Senesi Türkistan Umumi Kıyamı," sayı 14-15, Eylül-Ekim 1928, s. 17-20.
- _____, "Komünist Fırkasında Buhran," sayı 17, Ocak 1929, s. 1-4.
- _____, "Mamur Niyazi," sayı 19-20, Nisan-Mayıs 1929, s. 6.
- _____, "Mamur Niyazi'ye Ait Hatıram," sayı 19-20, Nisan-Mayıs 1929, s. 7-8.
- Abdülhamit Süleyman [Çolpan], "Musâhebe," sayı 4, Eylül 1927, s. 21.
- Âdil Hikmet, "Koca Türkistan," sayı 5-6, Ekim-Kasım 1927, s. 28-29.
- Ahmed Naim [Öktem], "Türkistan: Dün ve Bugün," sayı 5-6, Ekim-Kasım 1927, s. 13-15.
- _____, "Türkistan'da Kızıl Ruslar," sayı 14-15, Eylül-Ekim 1928, s. 20-25.
- _____, "Türkistan İktisadi Hayatına Bir Bakış," sayı 16, Kasım 1928, s. 17-21.
- Ahmed Zeki Velidi Togan, "Şaybak Han'ın Şiirleri," sayı 1, Haziran 1927, s. 22-25.
- _____, "Türkistan ve İdil Havzasının Medeni Münasebetleri Tarihinden," sayı 2-3, Temmuz-Ağustos 1927, s. 25-30.
- _____, "Türkistan İktisadiyatında Yerli ve Rus Nokta-i Nazarları ve Aris-Simi Hattı," sayı

4, Eylül 1927, s. 15-21.

_____, "Mösyö Le Coq'un Yeni Eserleri," sayı 4, Eylül 1927, s. 22-23.

_____, "Türkistan İsmi, Hudûdu ve Mesâhası Hakkında," sayı 5-6, Ekim-Kasım 1927, s. 30-36.

_____, "Şarkî Türkistan'da Kadim Kuçalıların Medeniyeti," sayı 7, Aralık 1927, s. 29-39.

_____, "Türk Dünyasında Alfabe Meselesi," sayı 10-11-12, Mayıs-Haziran-Temmuz 1928, s. 33-50.

_____, "18. ve 19. Asır Türk Tarihine Ait İki Eser," sayı 16, Kasım 1928, s. 38-44.

_____, "Mevlâna Beqa'î," sayı 27, Şubat 1930, s. 18-21.

Cafer Seydahmet, "Kırım'da Açlık," sayı 34, Nisan 1931, s. 5-9.

Ekrem, "Türkistan Türk Gençleri Birliği'nde Bir Müsamere," sayı 14-15, Ekim 1928, s. 8-9.

Faruk Nafiz, "Benimle Yürüyene (şiir)," sayı 2-3, Temmuz-Ağustos 1927, s. 22.

Fehmi Lenk, "Gençliğe (şiir)," sayı 28, Ekim 1930, s. 19.

Ferganeli, "Ey Güzel Fergane (şiir)," sayı 2-3, Temmuz-Ağustos 1927, s. 22.

Hacı Şemseddin, "Yeni Türkistan'ga Şarkî Türkistan'ın Tebriknamesidür," sayı 5-6, Ekim-Kasım 1927, s. 20-22.

[Hüseyin] Baykara, "İstiklâl Uğrunda!," sayı 21-22, Haziran-Temmuz 1929, s. 14-17.

_____, "Kızıl Özbekistan'da Edebiyat Münakaşası," sayı 26, Ocak 1930, s. 11-13.

_____, "Kızıl Özbekistan'da Edebiyat Münakaşası," sayı 27, Şubat 1930, s. 7-10.

Hüseyin Nihal [Atsız], "Türkistan İstiklalcilerinin Türküsü (şiir)," sayı 14-15, Eylül-Ekim 1928, s. 26.

Kazanlı, "Ahmet Salikatini Bey'in Vafatı," sayı 14-15, Eylül-Ekim 1928, s. 12-13.

Magcan [Cumabay], "Aksak Temir'in Sözü (şiir)," sayı 4, Eylül 1927, s. 22.

Mamur Niyazi, "Fergane'de Basmacılık Hareketi," sayı 10-11-12, Mayıs-Haziran-Temmuz 1928, s. 11-12.

Mecdeddin Ahmed [Delil], "Türkistan Gençlerinin Macaristan Seyahati," sayı 13, Ağustos 1928, s. 6-7; sayı 14-15, Ekim 1928, s. 4-7; sayı 16, Kasım 1928, s. 24-32.

Mehmet Kâzım, "Afganistan'da Son Vaziyet," sayı 17, Ocak 1929, s. 4-5.

_____, "Nadir Han Kimdir?," sayı 24-25, Kasım-Aralık 1929, s. 5-6.

_____, "Felek (şiir)," sayı 26, Ocak 1930, s. 10.

_____, "Türk Güzeline (şiir)," sayı 27, Şubat 1930, s. 10.

- Mustafa Çokayoğlu [Sükulu Kayoğlu], "Türkistan Meselesi," sayı 1, Haziran 1927, s. 2-8.
- _____, "Sovyetlerin Türkistan'da Tatbik Ettikleri Milliyet Siyasetinin Nazarî ve Ameli Cihetleri," sayı 1, Haziran 1927, s. 9-16.
- _____, "Türkistan'da Siyasi İntibalar," sayı 2-3, Temmuz-Ağustos 1927, s. 6-8.
- _____, "Türkistan'da Sovyet Hükümeti'nin Açlık Siyaseti," sayı 4, Eylül 1927, s. 8-11.
- _____, "Türkistan İstiklal Hareketine Karşı Buhara Emiri," sayı 5-6, Ekim-Kasım 1927, s. 1-7.
- _____, "Türkistan'ı Açlık Tehdit Ediyor," sayı 5-6, Ekim-Kasım 1927, s. 7-10.
- _____, "Hokand Muhtariyeti Hakkında," sayı 7, Aralık 1927, s. 7-11.
- _____, "Rus Muhaceret Siyasetinin Yeni Devresi Muvâcehesinde Türkistanlıların Vazifesi," sayı 8, Mart 1928, s. 1-7.
- _____, "Rusların Muhaceret Siyaseti Hakkında," sayı 9, Nisan 1928, s. 6-10.
- _____, "Rus-Çin İhtilafına Dair," sayı 23, Ekim 1929, s. 3-7.
- _____, "Türkistan'da Pogrom," sayı 23, Ekim 1929, s. 3-7.
- _____, "Turan Devleti Hakkında," sayı 26, Ocak 1930, s. 6-10.
- _____, "Türkistan'da Pamuk Etrafında Güreş," sayı 27, Şubat 1930, s. 11-17.
- _____, "Türkistan'da Milli Mücadele," sayı 29, Kasım 1930, 2-4.
- _____, "Cellatlar Provakasyonu!," sayı 30, Aralık 1930, s. 4-5.
- _____, "Mefkûre Meydanında Güreş," sayı 32, Şubat 1931, s. 10-14.
- _____, "Beyaz-Kırmızı," sayı 33, Mart 1931, s. 1-4.
- _____, "Merkezi Asya Federasyonu Projesi," sayı 35, Mayıs 1931, s. 1-5.
- _____, "Cemal Paşa'nın Katli Münasebetiyle," sayı 35, Mayıs 1931, s. 8-10.
- Mustafa Şahkuli, "Türkistan'da Moskova İktisadi Siyasetinin Neticeleri ve Amele Meselesi," sayı 7, Aralık 1927, s. 20-24.
- _____, "Türkistan'ın İktisadiyatı," sayı 2-3, Temmuz-Ağustos 1927, s. 17-21.
- Osman Kocaoğlu, "Ay Tanrı," sayı 1, Haziran 1927, s. 8-9.
- _____, "Türkistan'da Türk Edebiyatının Mefkûrevi Tahvillerine Umûmi Bir Nazar," sayı 1, Haziran 1927, s. 26-29.
- _____, "Milliyet ve Bolşevizm," sayı 2-3, Temmuz-Ağustos 1927, s. 13-16.
- _____, "Türkistan'da Mesleki Ahlak Ne Merkezdedir?," sayı 9, Nisan 1928, s. 14-15.
- _____, "Troçli, Troçkizm ve Bizim Nokta-i Nazarımız," sayı 19-20, Nisan-Mayıs 1929, s. 1-

5.

10

_____, "Afganistan'da Terakki ve İngiliz-Rus Rekâbeti," sayı 21-22, Haziran-Temmuz 1929, s. 1-11.

_____, "Afganistan ve Türkistan," sayı 23, Ekim 1929, s. 1-3.

_____, "Nasîyonalizm Önünde Bolşevizm İnhilâl Ediyor," sayı 24-25, Kasım-Aralık 1929, s. 1-4.

_____, "Bolşevikler ve Rençberler," sayı 26, Ocak 1930, s. 1-5.

_____, "Müstakil Tacikistan Şûrâlar Cumhuriyeti'nin İçyüzü," sayı 27, Şubat 1930, s. 1-5.

_____, "Bolşeviklerin Türkistan Kültürasına Karşı Olan İmhakâr Siyasetleri Akamete Uğramak Arefesindedir," sayı 28, Ekim 1930, s. 2-4.

_____, "Bolşevik Saflarında Milli Temayüller," sayı 30, Aralık 1930, s. 1-2.

_____, "Sovyetler-Avrupa-Amerika İhtilâflarının Hakiki Sebepleri ve Harp Tehlikesi," sayı 34, Nisan 1931, s. 1-3.

_____, "Moskova, Türkistan Rençberlerini İğfal Ediyor!," sayı 36, Haziran 1931, s. 1-2.

_____, "Beynelmilel Demokrasi Ağır Bir İmtihan Devresi Geçirmektedir," sayı 37-38, Temmuz-Ağustos 1931, s. 1-4.

S. B., "Kazan Komünistleri Arasında," sayı 5-6, Ekim-Kasım 1927, s. 11-12.

Salih Erinkol [İlter], "Şunday mı?," sayı 5-6, Ekim-Kasım 1927, s. 24-27.

_____, "Bugünkü Türkistan ve Türk Âlemi," sayı 19-20, Nisan-Mayıs 1929, s. 12-14.

_____, "Rus Kılıcı Altında," sayı 21-22, Haziran-Temmuz 1929, s. 17-20.

_____, "Dünya Cennetinin İçyüzü!," sayı 24-25, Kasım-Aralık 1929, s. 7-10.

_____, "Çar'ın Bendeleri ve Biz," sayı 28, Ekim 1930, s. 7-10.

_____, "Hint Harekâtının Tehlikeli Cihetleri," sayı 29, Kasım 1930, s. 5-9.

_____, "Türkistan," sayı 29, Kasım 1930, s. 2-3.

_____, "Çin İnkılâbı Muvacehesinde Şarkî Türkistan," sayı 30, Aralık 1930, s. 2-5.

_____, "Sovyet Merkezinde Değişmeler," sayı 31, Ocak 1931, s. 1-5.

_____, "İstismar Plânı," sayı 32, Şubat 1931, s. 1-3.

_____, "Türkistan Gençliği," sayı 33, Mart 1931, s. 4-7.

_____, "Moskova'nın Giyotinleri," sayı 34, Nisan 1931, s. 3-5.

_____, "Rus Emperyalizmi Hindistan Kapsında," sayı 35, Mayıs 1931, s. 6-8.

10

- _____, "Anormal Mefkûrenin Âkıbeti, sayı 37-38, Temmuz-Ağustos 1928, s. 6-7.
- _____, "İstanbul'da Türkistan Günü," sayı 39, Eylül 1931, s. 11-14.
- San'an, "Mayıs Kızı (şiir)," sayı 4, Eylül 1927, s. 21.
- _____, "Turgut'un Sualleri (şiir)," sayı 10-11-12, Mayıs-Haziran-Temmuz 1928, s. 26.
- _____, "Vatan Hasreti (şiir)," sayı 37-38, Temmuz-Ağustos 1931, s. 10.
- Sencer, "Türkistan'da Son Zamanlarda İsyandar Münasebetiyle," sayı 28, Ekim 1930, s. 4-7.
- _____, "Pamuk Siyaseti ve Halkımız," sayı 29, Kasım 1930, s. 11-14.
- Süyergul, "Bolşeviklerin Şark ve Müstemleke Siyaseti," sayı 2-3, Temmuz-Ağustos 1927, s. 9-13.
- _____, "A'lâ-i Hazret Amanullah Han'ın Avrupa Seyahati," sayı 8, Mart 1928, s. 7-11.
- Süreyya Selçuk, "Vatandaşlarıma (şiir)," sayı 37-38, Temmuz-Ağustos 1931, s. 10-11.
- Tahir Çağatay [Yaş Türkistanlı]," Alman Muharrirlerinin Türkistan İntibaatı, sayı 28, Ekim 1930, s. 14-18.
- _____, "Türkistan'ın Tabii Zenginlikleri," sayı 36, Haziran 1931, s. 4-8.
- Turab Bik, "Özbek Halk Edebiyatından," sayı 4, Eylül 1927, s. 24-25.

Sonuç

5 Haziran 1927 'de İstanbul'da çıkmaya başlayan *Yeni Türkistan* dergisi, siyaset adamı, aydın, memur ve öğrencilerden oluşan birçok Türkistanlıyı biraraya getirmeyi başaran, Türkistan bağımsızlık hareketinin muhacerette bayraktarlığını yapan en önemli dergidir. Dergiyi meydana getiren kişilerin çoğu cedidçi düşüncenin tesirinde kalmış ve iyi bir eğitimden geçmiş kişilerdir. *Yeni Türkistan*'ın saç ayağı olarak niteleyebileceğimiz Osman Kocaoğlu, Mustafa Çokayoğlu ve Zeki Velidi Togan, kendi dönemlerinde ve günümüzde büyük etkiler bırakmışlardır. Osman Kocaoğlu, eski Buhara Cumhuriyeti cumhurbaşkanı, Mustafa Çokayoğlu eski Hokand Muhtariyeti başkanı, Zeki Velidi Togan ise, siyasi faaliyetlerinin ötesinde çok önemli bir tarihçiydi.

Yeni Türkistan, taşıdığı ilk olmanın misyonu ve etki alanı düşünüldüğünde Türkistan'ın en büyük temsilcisi olmuştur. Bu anlamda dergiyi anlamak ve dergi yazarlarını tanımak dönemi öğrenmek için son derece önemli bir kaynağı doğurmuştur. Çünkü derginin gerisinde, Sovyet Rusya'nın ilk yılları, ilk yansımaları ve bu etkilere karşı Türkistan'da ve muhacerette meydana

gelen tepkiler bulunmaktadır.

Kaynakça

ANDİCAN, A. Ahat (2003), *Cedidizmden Bağımsızlığa Hariçte Türkistan Mücadelesi*, İstanbul: Emre Yay.

_____ (2009), *Osmanlıdan Günümüze Türkiye ve Orta Asya*, İstanbul: Doğan Yay.

ALLWORTH, Edward (1994), *Central Asia: 130 Years of Russian Dominance*, New York: Duke University Press.

BABAKURBAN, Ziyaeddin (1962), *Dış Türkler ve Türkistan Davası*, İstanbul: Doğan Güneş Yay.

BEZANIS, Lowell (1994), "Soviet Muslim Emigres in the Republic of Turkey," *Central Asian Survey*, cilt 13, sayı 1, s. 59-180.

ÇAĞATAY, Saadet (1968), "Dr. Oktay (Abdülvahap, İshakoğlu)," *Türk Kültürü*, Ankara: sayı 69, s. 674-676.

_____ (1977), "Abdülkadir İnan," *Türk Kültürü*, Ankara: sayı 171, s. 147-152.

_____ (1985), "Prof. Dr. Tahir Çağatay," *Türk Kültürü*, Ankara: sayı 261, s. 55-58.

ÇİNAR, Orhan (2010), *Muhaceretteki Türkistanlıların Gözünden Orta Asya ve Yeni Türkistan Dergisi(1927-1931)*, (Danışman: Prof. Dr. Ahmet Kanlıdere), İstanbul: (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

GÜRÜN, Kamuran (1991), *Türk-Sovyet İlişkileri*, Ankara: TTK. Yay.

HAYİT, Baymirza (1971), *Türkistan'da Öldürülen Türk Şairleri*, Ankara: Kardeş Matbaası.

_____ (1996), *Komünizm Emperyalizmi Karşısında Türkistan*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay.

KANLIDERE, Ahmet (2009), "Türkistan'ın Tarihi, Kültürel Gelişimi ve Rus Tesirleri," *YOM Türk Kültürü Dergisi*, Ankara: Yaz, s. 29-45.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 30 Mayıs – Haziran 2012
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN
<http://www.akademikbakis.org>

KARA, Abdulvahap (2002), *Türkistan Ateşi: Mustafa Çokay'ın Hayatı ve Mücadelesi*, İstanbul: da Yay.

TOGAN, Zeki Velidi (1981), *Bugünkü Türkili Türkistan ve Yakın Tarihi*, İstanbul: Enderun Kitabevi.

Yeni Türkistan (1927), "İfade", İstanbul, Yıl 1, S. 1, s. 1.

Yeni Türkistan (1931), "Alican Meselesinin İçyüzü," İstanbul, Yıl 5, S. 34, s. 13-16.